

[Avaleht](#) > ... > [Kohtuasja Algamine](#) > [Vahendus](#) > [Vahendus ELi Liikmesriikides](#) > [Poland](#)

Vahendus ELi liikmesriikides

Sisu koostaja:

Poola

Poola

Kohtusse pöördumise asemel võiks proovida vaidlused lahendada vahenduse teel. See on vaidluste kohtuvälise lahendamise vorm, kus vahendaja aitab vaidluse pooltel kokkuleppele jõuda. Nii Poola valitsus kui ka õigusvaldkonna töötajad teavad hästi, millised on vahenduse eelised.

Kellega tuleks ühendust võtta?

2010. aastal loodi justiitsministeeriumis vahenduse küsimustega tegelev üksus, mis tegutseb praegu rahvusvahelise koostöö ja inimõiguste osakonna kuriteoohvrite ning vahenduse edendamise küsimustega tegeleva talituse (*Wydział ds. Pokrzywdzonych Przestępstwem i ds. Promocji Mediacji*) koosseisus. Taustteavet vahendustegevuse kohta võib leida [justiitsministeeriumi \(Ministerstwo Sprawiedliwości\) veebisaidilt](#).

Viimastel aastatel on justiitsministeerium pööranud erilist tähelepanu vahenduse ja vaidluste kohtuvälise lahendamise muude vormide arendamise ja populariseerimisega seotud küsimustele Poolas ning muutnud kohtusüsteemi tõhusamaks ja kodanike jaoks kättesaadavamaks.

2010. aastal nimetati ministeeriumi algatusel ametisse vahenduskoordinaatorid, kes moodustavad omaette võrgustiku.

Praegu on kaheksas apellatsioonikohtus, kõigis piirkonnakohtutes ja kuues kohalike kohtute tööpiirkonnas ametis 120 koordinaatorit (kohtunikud, kriminaalhooldusametnikud ja vahendajad).

Nõuannete ja arvamuste esitamiseks teeb justiitsminister koostööd vaidluste ja konfliktide kohtuvälise lahendamise sotsiaalnõukoguga (*Spółeczną Radą ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów*) (edaspidi „vaidluste kohtuvälise lahendamise nõukogu” – e-posti aadress: adr_rada@ms.gov.pl), millel on oluline roll vahenduse idee edendamisel ning keskvalitsusega, kohtusüsteemiga ja keskkonnavaidluste vahendajatega suhtlemisel.

Nõukogu nimetati esimest korda ametisse ministri 1. augusti 2005. aasta korraldusega kui organ, kelle ülesanne on nõustada ministrit vaidluste ja konfliktide kohtuvälise lahendamise üldistes küsimustes. Nõukogu esimese ametiaja saavutused on esitatud järgmistes dokumentides:

- [Poola vahendajate eetikakoodeks \(Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich\)](#) (mai 2008);
- [vahendajate koolitamise standardid \(Standardy Szkolenia Mediatorów\)](#) (oktoober 2007);
- [vahenduse ja vahendusmenetluse läbiviimise standardid \(Standardy Prowadzenia Mediacji i Postępowania Mediacyjnego\)](#) (juuni 2006).

Justiitsministri 3. aprilli 2009. aasta korraldusega (mida on muudetud justiitsministri 1. juuli 2011. aasta korraldusega) määrati vaidluste kohtuvälise lahendamise nõukogu ametisse teiseks ametiajaks. Kõige olulisemaks selle aja jooksul nõukogu poolt koostatud dokumendiks on „[Süsteemi muudatuste kindlaksmääramine](#)” (*Założenia do zmian systemowych*) (märts 2012).

Praegu koosneb nõukogu 23 liikmest, kes on teadusvaldkonna esindajad ja kogenud vahendajad, samuti valitsusväliste organisatsioonide, akadeemilist haridust andvate õppeasutuste ja valitsusasutuste esindajad.

Nõukogu volitused hõlmavad eelkõige soovitude koostamist seoses vaidluste kohtuvälise lahendamise siseriikliku süsteemi toimimist käsitlevate eeskirjadega ning samuti järgmist:

- vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemi kohandamine ELi õigusest tulenevate nõuetega;
- ühtse vahendusmudeli väljatöötamine Poola õigussüsteemis;
- vahendusmenetluse standardite edendamine;
- vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide kui konfliktide lahendamise viisi tutvustamine kohtunikud ja kohtutöötajate, korrakaitseteenistuste ning üldsuse hulgas;
- sellise institutsionaalse keskkonna loomine, kus on võimalik arendada vaidluste kohtuvälise lahendamise konkreetseid vorme;
- muude sihtprojektide läbiviimine eesmärgiga arendada vahendust Poolas.

Samuti on palju valitsusväliseid organisatsioone ja äriühinguid, millel on oluline roll vahenduse edendamisel ja selle sisemiste standardite kindlaksmääramisel. Need organisatsioonid kehtestavad ise oma koolitusstandardid, nõuded vahendajaks saada soovijatele, vahendusmeetodid ning eetikastandardid ja hea kutsetava. Tegemist on sise-eeskirjadega, mis on mõeldud üksnes nende organisatsioonide liikmeks olevatele vahendajatele.

Suurimad ühingud on muu hulgas:

- Poola vahenduskeskus (*Polskie Centrum Mediacji*);
- perevaidluste vahendajate ühing (*Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych*);
- Poola vahendajate ühing (*Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów*);
- partnerite lepituskeskus Poolas (*Centrum Mediacji Partners Polska*);
- Poola vahekohtute ühing (*Polskie Stowarzyszenie Sądownictwa Polubownego*);
- Alam-Sileesia vahenduskeskus (*Dolnośląski Ośrodek Mediacji*).

Lisaks tegelevad kutseorganid vahenduse edendamisega institutsionaalsel tasandil. Need organid on:

- kõrgema advokatuuri juures asuv vahenduskeskus (*Centrum Mediacyjne przy Naczelnej Radzie Adwokackiej*);
- riikliku advokaatide ühenduse juures asuv äriõiguse küsimustega tegelev vahenduskeskus (*Centrum Mediacji Gospodarczej przy Krajowej Izbie Radców Prawnych*);
- teatavate piirkondlike advokaatide ühenduste vahenduskeskused (*Okręgowa Izba Radców Prawnych*);
- teatavate piirkondlike notarite kodade vahenduskeskused (*Okręgowa Rada Notarialna*).

Valitsusvälistel organisatsioonidel nende põhikirjajärgsete ülesannete piires ja ülikoolidel võivad olla alaliste vahendajate (*stały mediator*) nimekirjad. Teavet nende nimekirjade ja keskuste kohta jagavad kohalike kohtute esimehed. Kriminaalasjadega ja alaealiste asjadega tegelevate vahendajate nimekirjade kohta jagavad teavet kohalike kohtute esimehed.

Millistes valdkondades on vahenduse kasutamine lubatud ja/või kõige tavalisem?

Vahenduse teel saab vaidlusi lahendada mitmes valdkonnas. Poola õiguse kohaselt saab vahendust kasutada seoses järgmiste asjadega:

- tsiviilasjad;
- äriõiguse asjad;
- tööõiguse asjad;
- perekonnaõiguse asjad;
- alaealistega seotud asjad;
- kriminaalasjad;
- haldusõiguse asjad.

Üksikasjalikku teavet vahenduse kohta võib leida [justiitsministeeriumi koostatavatest ja levitatavatest brošüüridest ja infolehtedest](#).

Kõige sagedamini kasutatakse vahendust tänapäeval seoses kriminaal- ja tsiviilasjadega. Aastatel 2011–2012 kasvas vahenduse kasutamine kõige rohkem perekonna- ja äriõigusega seotud vaidluste puhul.

Kas tuleb järgida erieeskirju?

Vahendus on vabatahtlik viis vaidluste ja konfliktide lahendamiseks ning selle aluseks on:

- vahenduskokkulepe (kohtuväline vahendus);
- kohtu otsus asja vahendusele suunamiseks (kohus näeb ette asja lahendamise vahenduse teel).

Kui pooled ei vali vahendajat, on kohtul õigus määrata sobiva kvalifikatsiooniga isikute nimekirjast vahendaja, kes osaleb menetluses. Kriminaalasjades ja alaealisi käsitlevates asjades määrab vahendaja kohus.

Vahendusmenetlus on muu hulgas reguleeritud tsiviilkohtumenetluse ja kriminaalmenetluse seadustikuga, alaealistega seotud kohtumenetlusi käsitleva seadusega ja tsiviilasjadega seotud kulusid käsitleva seadusega. Vastu on võetud ka teisese õiguse akte, millega reguleeritakse üksikasjalikult vahendusmenetlust seoses konkreetset liiki asjadega.

Seoses alaealistega reguleeritakse õigusnormidega järgmist:

- tingimused, mida peavad täitma institutsioonid ja isikud, kellel on õigus vahendusmenetlust läbi viia;
- nende institutsioonide ja isikute registreerimine, kellel on õigus vahendusmenetlust läbi viia;
- vahendajate koolitamine;
- mil määral ja millistel tingimustel on vahendajatel õigus toimikuga tutvuda;
- vahendusmenetluse edenemist ja tulemust käsitleva aruande vorm ja ulatus.

Kriminaalasjadega seoses nähakse õigusnormidega ette järgmine:

tingimused, mida peavad täitma institutsioonid ja isikud, kellel on õigus vahendusmenetlust läbi viia;

- nende institutsioonide ja isikute määramine ja vabastamine, kellel on õigus vahendusmenetlust läbi viia;
- see, mil määral ja millistel tingimustel saavad toimikuga tutvuda need institutsioonid ja isikud, kellel on õigus vahendusmenetlust läbi viia;
- vahendusmenetluse puhul kasutatav meetod ja kord.

Perekonnaõiguse asjade puhul kohaldatakse vahendajate suhtes lisanõudeid seoses nende hariduse ja kogemusega (psühholoogia, õpetajakoolitus, sotsioloogia või õigusteadus ja praktilised oskused perevaidluste vahendamisel).

Rakendusmääruuses sätestatakse vahendajate tasu suurus ja neile hüvitatavad kulutused seoses tsiviilasjadega (vt allpool vahenduskulusid käsitlev osa).

Teave ja koolitus

[Justiitsministeeriumi veebisaidilt](#) võib leida baasteavet vahenduse kohta Poolas; see teave sisaldab muu hulgas järgmist: vahendust käsitlevad väljavõtted õigusaktidest, rahvusvahelised vahenduse alased õigusaktid ning [vaidluste kohtuvälise lahendamise nõukogu koostatud dokumendid ja soovitused](#), samuti elektroonilised versioonid [infolehtedest](#), [brošüüridest](#) ja [plakatitest](#), mis on avaldatud vahenduse idee propageerimiseks. [Ajakohast teavet vahenduse edendamise seotud tegevuste kohta](#) ning riiklikul ja piirkondlikul tasandil toimuva tegevuse kohta avaldatakse ka seoses rahvusvahelise konfliktide lahendamise päevaga. Veebisaidile on koondatud ka [teiste riikide kohta käiv teave](#), [teiste riikide õigusaktide tõlked](#) ja [hea tava näited](#).

Vahendusega seotud küsimusi käsitletakse üldise õiguslase koolituse raames ning prokuröride ja kohtunike väljaõppe raames; see kuulub ka [riikliku kohtunike ja prokuröride kooli \(Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury\)](#) pakutavatesse kohtunike ja prokuröride koolitusprogrammidesse.

Justiitsministeerium esitas tellimuse vahenduskoordinaatorite koolitamiseks, et valmistada vahenduskoordinaatorid ette nende ülesannete täitmiseks, ning see koolitus on läbi viidud järgmistes valdkondades: kommunikatsioon, meeskonna juhtimine ja koostöö vahendajatega.

Vahendajad saavad ise valida sobiva kursuse vahenduskeskuste, ülikoolide ja muude asutuste pakutavate kursuste hulgast.

Justiitsministeerium peab statistilist arvestust vahenduse, sealhulgas järgmiste andmete kohta:

- kohtu poolt vahendusele suunatud vaidluste arv;
- saavutatud kokkulepete arv;
- kokkuleppe tingimused (kriminaalasjades ja alaealistega seotud asjades toimuva vahenduse puhul);
- kohtuväliste vahendusmenetluste arv (tsiviilasjades toimuva vahenduse puhul).

Projektipõhise tegevusega seoses jagati aastatel 2010–2011 kohtute, politsei peakorterite ja vahenduskeskuste kaudu juhendeid, infolehti ja brošüüre, mis sisaldasid teavet erinevate vahenduse liikide ja nende praktilise kasutamise kohta. Samuti korraldati kampaania televisiooni, raadio ja välireklaami vahendusel, et teavitada üldsust vahenduse kasutamisest. Justiitsministeerium ajakohastab ja levitab korrapäraselt brošüüre, infolehti ja menetluskokumentidele lisatud märkuseid ning plakateid, mis on tasuta kättesaadavad ka ministeeriumi veebisaidil.

Poola on viis aastat tähistanud rahvusvahelist konfliktide lahendamise päeva ning justiitsminister korraldab sel teemal riikliku konverentsi. Lisaks peetakse paljudes linnades sel puhul kümneid väiksemaid piirkondliku ja kohaliku tasandi konverentse, üritusi, seminare ja arutelusid.

Kui suured on vahendusega kaasnevad kulud?

Vahenduse kohta jagab tasuta teavet justiitsministeerium. [Uuringud](#) näitavad, et vahendus on kohtumenetlusest kulutõhusam vahend.

Kriminaalasjade ja alaealistega seotud asjade puhul ei pea menetlusosalised vahenduse eest maksma – need kulud kaetakse riigikassast. Muud liiki juhtumite puhul lepivad vahendaja ja menetluse pooled üldiselt omavahel kokku tasu maksmises. Vahendaja võib siiski nõustuda vahendust läbi viima tasuta (*pro bono*).

Tsiviilasjade puhul kannavad kulud menetluse pooled. Tavaliselt jagatakse kulud poolte vahel pooleks, kui nad ei lepi kokku teisiti. Kui vahendusmenetlus on algatatud kohtuotsuse alusel, on vahendaja tasu suuruse mittevahaliste vaidluste puhul 60 Poola zlotti (ligikaudu 15 eurot) esimese vahenduskohutumise eest ja 25 Poola zlotti (ligikaudu 6 eurot) iga järgmise kohutumise eest. Kui menetlus on seotud varaga, moodustab vahendaja tasu 1% vaidlusaluse vara väärtusest (vähemalt 30 Poola zlotti (ligikaudu 7,5 eurot) ja mitte rohkem kui 1000 Poola zlotti (umbes 250 eurot)). Vahendajal on samuti õigus saada kuluhüvitist (näiteks side- ja telefonikulude ning ruumi rentimise kulude eest). Kuludele lisatakse ka käibemaks.

Kui vahenduse tulemusena saavutatakse kokkulepe, hüvitatakse 75% kohtukuludest sellele poolele, kes asja kohtusse andis. Abielulahutust ja lahuselu käsitlevate asjade puhul hüvitatakse kulud 100% ulatuses.

Kohtuvälise vahenduse puhul määrab vahendaja tasu ja kuluhüvitised kindlaks vahenduskeskus või lepivad pooled ja vahendaja nende suhtes omavahel kokku enne vahendusmenetluse algust. Pooli ei saa vabastada vahenduse kulude kandmisest isegi juhul, kui nad on vabastatud kohtukulude tasumisest. Mõlemat liiki (kohtuliku ja kohtuvälise) vahenduse puhul võib vahendaja loobuda tasu nõudmisest.

Kas vahenduse teel saavutatud kokkulepet saab täitmisele pöörata?

Kui vahendus on seotud tsiviilasjaga ja pooled saavutavad kokkuleppe, siis lisatakse see protokollile. Vahendaja teavitab pooli sellest, et kokkuleppe allkirjastamisega nõustuvad nad, et see esitatakse kohtule heakskiitmiseks. Vahendaja edastab kokkulepet sisaldava protokolliga kohtule ja saadab pooltele protokolliga koopia. Kohus viib kiiresti läbi menetluse vahenduskokkuleppe heakskiitmiseks või annab korralduse kokkuleppe täitmisele pööramiseks. Kohus keeldub kokkulepet täielikult või osaliselt heaks kiitmast või täitmisele pööratavaks tunnistamast, kui kokkulepe on vastuolus seaduse või hea tavaga, sõlmitud seadusest kõrvale hiilimiseks, on segadust tekitav või vastuolus töötaja seaduslike huvidega. Vahenduskokkuleppel, mille kohus on heaks kiitnud ja tunnistanud täitmisele pööratavaks, on kohtuotsusega samaväärne õiguslik kehtivus ja seda saab täitmisele pöörata.

Perevaidlustes saavutatud kokkulepe võib olla seotud abikaasade lepitamisega, lahuselu tingimuste kindlaksmääramisega, vanema õiguste küsimustega, lastega suhtlemise õigusega, perekonna vajaduste rahuldamisega, ülalpidamis- ja lapsetoetuse maksmisega ning vara ja eluaseme käsitlevate küsimustega. Pärast seda, kui vanemad või abikaasad on asunud lahus elama, võib kokku leppida ka sellistes küsimustes nagu passi

väljastamine, lapse hariduse üle otsustamine, suhtlemine muude pereliikmetega ja lapse vara haldamine.

Tsiviilasjades algatatud vahendusmenetluse ajaks peatatakse aegumistähtaaja kulgemine.

Kriminaalasjades ja alaealistega seotud asjades ei asenda vahendusmenetluse raames saavutatud kokkulepe kohtuotsust ja see kokkulepe ei ole kohtule siduv, kuid kohus peaks menetluse lõpetamisel austama kokkuleppe sisu. Kokkuleppe tingimused võivad hõlmata järgmist: ametlik vabandus, nõue materiaalse ja mittemateriaalse kahju hüvitamiseks, üldkasulik töö, kohustused kahju kannatanud poole ees, kohustused terve ühiskonna ees jne.

 Viimati uuendatud: 16/09/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.